

Gentiaan

Afdelingsblad IVN Oost-Achterhoek

Nummer 114 Voorjaar 2019

Verslagen met veel foto's van de activiteiten van de afgelopen maanden
en andere wetenswaardigheden

Afdelingsinformatie

Voorzitter

Vacant

Vice-voorzitter

Jan Dirk Focker Kamperweg 7, 7137 PA Lievelede
tel.: 06-54798164 jdfocker@kpnmail.nl

Secretaris

Henk Wiggers De Savornin Lohmanstraat 12,
7103 GW Winterswijk
tel.: 06-20120995 ivn-oostachterhoek@ziggo.nl

Penningmeester

Ron Krabben Kardinaal de Jongstraat 37, 7131
XS Lichtenvoorde
tel.: 0544-372612 r.krabben2@upcmail.nl

LEDEN

Annet Elburg 3e Gasthuisstraat 16, 7101 ED Winterswijk
tel.: 0543-769021 elburga@xs4all.nl

André Hendriks Dorpsstraat 85, 7136 LJ Ziewent
tel.: 0544-352043 wopereismirjam223@gmail.com

Anke Hollink Huikert 17a, 7161 GJ Neede (Tevens
vertrouwenspersoon)

tel.: 0545-291109 johnnenankehollink@hetnet.nl

Kay ten Barge Eikenlaan 106, 7151

WS Eibergen

tel.: 0545-473690 kaytenbarge@gmail.com

Contributies

Leden € 24,00 Huisgenoten € 11,00 Jeugdleden € 12,00

Donateurs min. € 11,00

Bankrekening: NL88RABO0316440116 t.n.v. IVN

Werkgroepen

Landschapsbeheer

Johnny Hollink Huikert 17a, 7161 GJ Neede
tel.: 0545-291109 johnnenankehollink@hetnet.nl

Promotie

Kay ten Barge Eikenlaan 106, 7151 WS
Eibergen
tel.: 0545-473690 kaytenbarge@gmail.com

Thema-avonden

Lies Jacobs Looweg 8, 7152 AL Eibergen
tel.: 0545-473279 jacobsrolden@gmail.com

Vleermuizen

Anke Hollink Huikert 17a, 7161 GJ Neede
tel.: 0545-291109 johnnenankehollink@hetnet.nl

Wandelingen

André Hendriks Dorpsstraat 85, 7136 LJ Ziewent
tel.: 0544-352043 wopereismirjam223@gmail.com

Planten

Jan Dirk Focker Kamperweg 7, 7137 PA Lievelede
tel.: 06-54798164 jdfocker@kpnmail.nl

Website

Fred Groothuis
tel.: 0543-4281811 webmasterivnoostachterhoek@gmail.com

(advertentie)

Webwinkel voor schapen en werkhonden producten.

Begrazing met schapen in de Achterhoek en Twente.

Lezingen en workshops op het gebied van schapenhouderij. Tevens jaaropleiding tot Schaapherder.

Hans & Greet Abbink

06-52466124 - info@schapenhoeve.nl

facebook.com/schapenhoeve

Gentiaan

IVN Oost Achterhoek - 114

Voorwoord

Het is vandaag 15 maart en weer een dag van heel veel regen en harde wind. Regen; wat hebben we er vorig jaar naar uitgezien! We zagen de natuur met de dag verdrogen en vooral de Achterhoek had (en heeft) een enorme neerslagachterstand. Voor het gevoel hebben we nu meer dan voldoende, maar volgens de deskundigen is de gevallen neerslag in ons gebied nog onvoldoende om het gewenste waterpeil te bereiken. Voor de natuur zou het betekenen dat we het voorjaar van 2019 met een achterstand gaan beginnen? Hopelijk lopen we hierop nog in. Ook moeten we hopen dat het dit voorjaar en deze zomer niet weer zo gortdroog gaat worden als het afgelopen jaar.

Wat hebben we in februari al genoten van enkele ongekende “zomerse” dagen met temperaturen rond de twintig graden. De tuin “ontplofte” bij dit fraaie weer. Voorjaarsbloemen kwamen in korte tijd in bloei en kleurden de tuin al vroeg. Citroenvlinders fladderden rond en versterkten het voorjaarsgevoel. Het eerste kievietsei werd gevonden op 28 februari, nog nooit was het eerste ei zo vroeg gelegd. Ook de vleermuizen en egels kwamen uit hun winterslaap, met als gevolg dat de vleermuizen gingen fourageren en egels op zoek waren naar voedsel. Nog niet helemaal wakker na de warme winterslaap lagen helaas de eerste overreden egels al weer op straat. Ook bij de vleermuiswerkgroep kwamen de eerste meldingen van gevonden vleermuizen binnen. De te vroeg ontwaakte dieren zijn door de weersomslag maar teruggedaan naar hun slaapplekje. Hopelijk is hun voedselvoorraadje nog toereikend om het laatste deel van de winterslaap door te komen!

Als ik deze uitzonderlijke omstandigheden beschrijf moet ik denken aan Auke, onze weerman, die een artikel in de Gentiaan eindigde over de klimaatverandering met de zin “wen er maar vast aan”. Maar of we hier aan wennen?

Lees verder op de volgende pagina

- 2 Afdelingsinformatie
- 3 Voorwoord
- 4 Verslag ALV
- 5 Afscheid voorzitter
- 6 Weerpraatje
- 8 In memoriam
- 9 Wandelingen
- 14 Plantenwerkgroep
- 15 Kronenkamp
- 16 Thema-avonden
- 20 Kees vertelt
- 22 Wintervlinders
- 23 Agenda

Colofon

Gentiaan nummer 114: April 2019
De Gentiaan verschijnt drie maal per jaar in april, augustus en december.

De redactie van de Gentiaan bestaat uit:

Els van Dijk, Marco Boekelder,
Auke Hoekstra en Kees de Rooij.
Eindredactie: Frans Bomer, Havekortweide 9, 7152 KJ Eibergen, tel: 0545-472457.

E-mail: redactiegentiaan@gmail.com.

Sluitingsdatum voor kopij van het volgende nummer: 15 juli 2019.

(Kopij digitaal aanleveren als platte tekst zonder opmaak. Foto's als losse jpg-bestanden in hoge resolutie.

Maximale omvang van de bijdragen: ongeveer 500 woorden.

Vervolg voorwoord

Het IVN is in 2019 vol actie van start gegaan: in januari was er weer een gezellige nieuwjaarsreceptie bij De Noasman. Er is een nieuwe gidsencursus gestart, met een gemêleerde groep enthousiaste deelnemers. Verschillende stageplekken zijn al gekozen en cursisten zijn al begonnen binnen een werkgroep om zich te oriënteren op de activiteiten binnen deze werkgroep.

De eerste wandelingen van het seizoen waren succesvol met veel deelnemers en prachtige wandelingen. Het aanbod in de folder is zeer uitnodigend met een afwisselend programma en hopelijk blijven de deelnemers de weg vinden naar onze fraaie gebieden.

De werkgroep Landschapsbeheer heeft het knotten van de wilgen afgerond. Maar liefst 639 knotwilgen zijn onder handen genomen door de vrijwilligers. De groep gaat zich de komende maanden richten op werkzaamheden op Natuurpark de Kronenkamp, het Needse Achterveld (SBB) de zomersnoei en het onderhoud van de vleermuiswinterverblijven aan de nieuwe N18 in samenwerking met leden van de vleermuiswerkgroep.

Het overlijden van landschapsmedewerker Jos Kleine Punte heeft de werkgroepleden geraakt. In deze Gentiaan staat een "in memoriam" ter herinnering aan Jos. Het IVN verliest met het overlijden van Jos een trouw en actief lid.

De ALV van 20 maart zal voor Jacqueline Borgers- Collou de laatste vergadering zijn als voorzitter van onze IVN-afdeling. Daarvoor was ze al vier jaar in functie als vice-voorzitter. Vijf jaar heeft ze onze afdeling met veel inspiratie en nieuwe activiteiten voorgezeten. Gelukkig blijft ze nog nauw betrokken bij het IVN en zal ze natuurgerelateerde taken blijven uitvoeren, waaronder het natuureducatieproject voor de scholen in Berkelland. Als bestuur zijn we dus op zoek naar een nieuwe voorzitter. Tot deze persoon is gevonden heeft Jan Dirk Focker zich bereid verklaard de honneurs waar te nemen en zullen de overige bestuursleden taken verdelen.

Op Natuurpark de Kronenkamp is het een drukte van belang. De ontmoetingsruimte is in een ver gevorderd stadium en overall op het terrein zijn activiteiten. Het vleermuiswinterverblijf is in de afrondende fase en binnen de vleermuiswerkgroep wordt volop gewerkt aan de invulling van de nieuwe expositie, zowel in het ontmoetingscentrum als op het natuurterrein. Donderdagavond 14 maart was er een informatiebijeenkomst voor belangstellenden. De opkomst was groot en de waardering voor de initiatieven zeer positief. Dit geeft energie aan allen die hier bij betrokken zijn en aan meewerken. De opening van het ontmoetingscentrum staat gepland in het weekend van 28 juni en op 29 juni volgt dan een open dag.

Zoals u kunt lezen is onze IVN-afdeling volop in beweging en gebeuren er veel mooie dingen.

Graag sluit ik af met u allen een mooi, groen en natuurrijk voorjaar te wensen. Geniet ervan!

• Anke Hollink

Kort verslag van de Algemene Ledenvergadering

Op 20 maart 2019 vond de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering plaats, de hoofdpunten worden hieronder kort weergegeven. Een impressie van het afscheid van de voorzitter vind u elders in dit blad.

AUTEUR: JAN DIRK FOCKER

Jaarverslagen

Tijdens de ALV kwamen het jaarverslag van de secretaris en dat van de penningmeester aan de orde. Over een extra uitgave voor de Kronenkamp (cofinanciering) vond discussie plaats, maar de ALV ging na toelichting met de stukken akkoord. Ook werd over de Algemene Verordening Gegevensbescherming (privacy) een besluit genomen.

Bestuurssamenstelling

Een nieuwe voorzitter kon nog niet worden benoemd. Jan Dirk Focker neemt dit tijdelijk waar, maar ook andere bestuursleden voeren tijdelijk voorzitterstaken uit. Wel trad Annet Elburg als nieuw bestuurslid aan.

Het bestuur ziet er nu als volgt uit:

Voorzitter: vacature

Vice-voorzitter: Jan Dirk Focker

Secretaris: Henk Wiggers

Penningmeester: Ron Krabben

Kay ten Barge: bestuurslid

Annet Elburg: bestuurslid

André Hendriks: bestuurslid

Anke Hollink: bestuurslid.

'Natuurtuin De Weerkamp'

Na de pauze vertoonde Henk Lammers twee films over zijn 'Natuurtuin de Weerkamp'. Het is ongelooflijk wat hij in zijn tuin allemaal heeft gerealiseerd. Deze bevat een schat aan planten, vlinders, insecten, vogels en waterflora. Elk seizoen is weer anders, zo liet met name de eerste film zien. De tweede film vertoonde unieke beelden van het ijsvogeltje dat in de tuin broedt. Voor meer informatie: www.natuurtuindeweerkamp.nl.

Jacqueline Collou neemt afscheid als voorzitter IVN Oost-Achterhoek

AUTEUR: JAN DIRK FOCKER

Tijdens de ALV op 20 maart nam Jacqueline Collou na 5 jaar afscheid als voorzitter van het IVN Oost-Achterhoek. Zij gaf aan het voorzitterswerk nog steeds leuk te vinden, maar dat het niet meer te combineren valt met haar drukke dagelijkse bezigheden.

Toespraak en cadeaus

Anke Hollink sprak Jacqueline namens het bestuur toe. Zij was begeleidster van Jacqueline geweest bij de gidsencursus en heeft vanaf het begin van nabij meegemaakt hoe Jacqueline het binnen onze IVN-afdeling is vergaan. Meest sprekkende resultaten zijn natuurlijk het scholenproject en De Kronenkamp in Neede die op 28 juni officieel geopend wordt. Ze overhandigde Jacqueline bloemen, een streekproductenpakket en een fles wijn uit het jaar dat Jacqueline met haar voorzitterschap begon.

In 2009 heb ik deelgenomen aan de natuurgidsen opleiding. Dit was mijn kennismaking met het IVN. Ik had natuurlijk wel van 'de club' gehoord, maar wist er verder niet zo heel veel van. Onderdeel van de gidsencursus is een stage binnen één van de afdelingen. Ik koos het bestuur als stageplek, omdat ik wilde zien hoe een IVN-afdeling functioneert. Piet Schadee was toen nog de bezielende voorzitter.

Naar aanleiding van deze stage werd ik gevraagd of ik als vice-voorzitter wilde toetreden. Dat heb ik toen gedaan. Het IVN sloot erg goed aan bij mijn eigen ideeën over natuur en milieu en ik vond (en vind) dat het IVN een belangrijke rol speelt in het verspreiden van het 'groene denken'. Toen Piet aangaf dat hij wilde stoppen als voorzitter heb ik (na veel aandringen van zijn kant) besloten het stokje van hem over te nemen. Dit met enige terughoudendheid omdat ik door het hebben van mijn eigen bedrijf en overige functies niet heel ruim in de tijd zat. Maar samen met een gedegen bestuur en enthousiaste coördinatoren hoefde dit niet een heel groot probleem te zijn. Dit is ook zo gebleken. De afdeling loopt goed. De wandelingen en de thema-avonden zijn altijd goed bezet, De werkgroep landschapsbeheer is altijd volop aan het werk en gelukkig is er ook altijd nog nieuwe aanwas van actieve leden.

Natuurlijk zijn er ook wel eens zorgen. Zo zit de werkgroep vleermuizen te springen om nieuwe gidsen om aan de vraag van excursies te kunnen voldoen en hebben we de werkgroep jeugd niet in stand kunnen houden. Wel hebben we in plaats daarvan in samenwerking met de gemeente Berkelland en de agrarische natuurvereniging VAN Berkel & Slinge een prachtig programma voor de basisscholen kunnen ontwikkelen.

Waar nu al voor het 4e jaar honderden kinderen aan deelnemen. Na negen jaar zitting in het bestuur waarvan vijf jaar als voorzitter heb ik toch moeten besluiten mezelf niet herkiesbaar te stellen. Het wordt door mijn werk steeds moeilijker om de tijd hiervoor vrij te maken en ik wil dingen niet half doen. Het feit dat er na een jaar zoeken nog geen nieuwe voorzitter gevonden is baart wel zorgen, maar met een verder sterk bestuur ben ik ervan overtuigd dat het ook zonder mij heel goed zal lukken om het IVN Oost-Achterhoek in een tijdelijke voorzitterloze situatie te besturen. Ik blijf natuurlijk gewoon lid en zal het natuureducatieprogramma ook blijven coördineren. Ook blijf ik het IVN vertegenwoordigen binnen de Kronenkamp en zal ik waar mogelijk ook nog wel hand en spandiensten blijven verrichten. Kortom ik blijf het IVN een warm hart toedragen!

• Jacqueline Collou

Duizend jaar weer, wind en water in de lage landen

AUTEUR: AUKE HOEKSTRA

Uit de boeken van Dhr. J. Buisman heb ik zoals altijd vele verhalen gehaald. Hoe leefden onze voorouders en wat gebeurde er vroeger met het weer. Maar ook randverschijnselen als ziekte, mislukte oogsten en de wolven. Maar die laten we maar met rust.

Op dit moment kijk ik naar buiten, het regent al de hele dag (13 maart). Het weer is al meer dan een week van slag, met stormen langs de kust en windstoten hier van 5 en 6 Bft.

Maart wordt nu al een kletsnatte maand. Vind het zelf niet zo slecht na die gortdroge zomer van 2018. Het water blijft nu al op de weilanden liggen. De laatste weken hebben we te maken met vele lagedrukgebieden, die ons dat slechte weer bezorgen. Was dat vroeger ook zo? Zeker weten. Volgende week is er de verkiezing van de leden van het algemeen bestuur van het waterschap RIJN en IJSSEL. Dit sluit mooi aan bij het verhaal van Jan Buisman over het jaar 1717.

Jaar 1717

In Groningen en Friesland verdrinken 2500 mensen.

Hoge stormvloed overvalt mensen in hun slaap kort voor de Kerstdagen 1717. Er treden snelle veranderingen op in de luchtdrukverdeling boven het noordelijk gedeelte van de Atlantische oceaan en Scandinavië. Bij Groenland vormt zich een diepe stormdepressie die op 23 december boven IJsland komt. Er ontwikkelt zich een groot stormveld boven het oostelijk deel van de Noordzee.

De kustgebieden van Denemarken en Duitsland en ook Nederland worden door één van de grootste rampen in hun geschiedenis getroffen.

Hoe verder noordelijk hoe groter de ramp. Langs de hele Groningse en Friese kust stort de zee zich over de dijken. Zwaar getroffen wordt de streek rond Dokkum. Het water overrompelt de grietenijen Kollumerland en ten zuiden van de Lauwerszee. Oostdongeradeel ten noordoosten van Dokkum en ook Ferwerdadeel ten noorden van Leeuwarden worden getroffen.

Het water stroomt hoog over de zijlen of uitwaterings-sluizen. Het overrompelt de mensen in hun bed. De dijk langs de linkerzijde van het Dokkumer Diep breekt door ten zuiden van Ee. Zelfs meerdere dijken bezwijken tussen Dokkum en Leeuwarden. De meeste slachtoffers vallen in Ternaard 32 mensen. In Ferwerd zeker 30 en in Holwerd 25.

Oostmahorn aan de Lauwerszee wordt geruïneerd, 25 mensen die op een zolder van een huis zijn gevlucht verdrinken als de woning instort.

In totaal verliezen in Friesland 150 mensen hun leven.

Groningen wordt nog zwaarder getroffen. Vanuit de stad Groningen, die nu aan zee ligt, wordt veel hulp geboden aan de slachtoffers in de dorpen in de vorm van levensmiddelen en brandstof.

Jan Buisman

DUIZEND JAAR WEER, WIND EN WATER IN DE LAGE LANDEN

Onder redactie van A.F.V. van Engelen

1751-1800
NEGEN EERSTIGE
WATERSADEN
FRANSE REVOLUTIE
EERSTE GRONDWET

DEEL 6

KNMI

De provinciale besturen treden na de ramp doortastend op wat betreft het versterken en verhogen van de beschadigde dijken. De Friese provinciale staten bevelen een onmiddellijk herstel van de dijken.

Ook alle Waddeneilanden lopen averij op. Op Texel breekt de zeedijk door. Op West-Vlieland dat zo geteisterd wordt dat de bewoners het dorp beginnen te verlaten, in 1727 wordt de kerk ondermijnd en in 1736 trekken de laatste bewoners weg.

Dit is een verhaal uit het jaar 1717. Maar ook recent, in de vorige eeuw, kennen we rampen: watersnoodramp in Zeeland en ondergelopen delen van de Betuwe.

Zoals meestal eindig ik met een spreuk:

Maart niet te droog en niet te nat, vult de boeren kist en vat.

De ekster (Pica pica)

AUTEUR: ELS VAN DIJK

Misschien hebt u ze ook in het voorjaar wel in uw buurt: jeugdbendes?

Groepjes jonge mannelijke eksters die samen 'rondhangen' in afwachting van een partner.

Charles Darwin, de bekende natuurwetenschapper, noemde deze groepen 'huwelijksbijeenkomsten'.

Eksters zijn monogaam, de paren blijven vaak meerdere paarseizoenen bij elkaar. Sommige eksters paren al na één jaar, andere blijven in hun niet-broedende groepje: de jeugdbendes.

De ekster is familie van de kraaiachtigen, waar ook de kauw, de vlaamse gaai en natuurlijk de kraai bij horen. De kleur van de veren is voornamelijk zwart en wit, maar op de vleugels en de (lange)staart zie je een prachtige groen en blauwe weerschijn.

De jongen van een ekster lijken op hun ouders, maar de weerschijn op de zwarte delen van hun veren verschilt met die van de ouders.

Onder luid 'gekekker' of gekras kunnen de vogels in kleine groepjes schijnaanvallen uitvoeren op bijvoorbeeld katten. Samen sterk zullen we maar zeggen!

Dit alarmeert ook andere vogels op gevaar en heeft dus in die zin een nuttige functie.

Eksters vind je vooral in meer stedelijk gebied.

Als u druk bezig bent uw auto te parkeren in het dorp of in de stad, kan het zomaar zijn dat eksters boven uw hoofd in een boom, ijverig bezig zijn met de nestbouw. Die kan in januari al beginnen. Het is bolvormig, op de vork van een tak in een, meestal hoge boom. Ter bescherming van aanvallen van kraaien en roofvogels wordt het nest zo hoog mogelijk gebouwd. Het is overdekt en heeft één of twee zij-in of uitgangen.

De eieren, zo'n 5 tot 8 stuks, worden door het vrouwtje uitgebroed. Beide partners nemen het voeren van de jongen op zich.

Oude nesten worden vaak hergebruikt door uilen, boom- of torenvalken.

Het voedsel bestaat uit voornamelijk dierlijke prooien, zoals insecten, slakken, spinnen en in het broedseizoen ook wel jonge vogels of eieren en kleine zoogdieren. Uit onderzoek is overigens gebleken dat het roven van jonge zangvogels door eksters geen negatieve uitwerking heeft op de populatie van zangvogels.

Verder eten ze aas, maar ook vruchten en zaden. Het eten van aas is een van de redenen dat je ze vaak in de berm

langs autowegen ziet.

Ze ruimen kadavers op van aangereden dieren, onder vogelaars 'vuilnismannen' genoemd.

Ook andere kraaiachtigen, zoals gaaien, kauwen en kraaien zijn goede opruimers.

Eksters zijn niet uit op uw glinsterende ketting of horloge, wat nog wel eens wordt beweerd. Dit is een hardnekkig misverstand.

Ze zijn vooral heel nieuwsgierig: een blinkend voorwerp wordt van alle kanten bekeken. Andere kraaiachtigen hebben trouwens dezelfde soort nieuwsgierigheid en doen dit ook.

Eksters kunnen erg lawaaierig zijn.

Een bekend spreekwoord is: praten/klappen als een ekster. Wat betekent: veel praten.

Het woord 'eksteren' in het dialect betekent: bekvechten. Bij ons in de familie is: 'gapen als een jonge ekster' in zwang.

Of dit een algemene uitdrukking of familiegebonden is, weet ik niet.

Een herinnering aan Jos Kleine Punte

Op 4-3-2019 overleed Jos Kleine Punte, trouw lid van de werkgroep Landschapsbeheer IVN Oost- Achterhoek en al jaren ook het afleveradres voor de Gentiaan. Een deel werd dan opgehaald en voor een deel bracht Jos ze ook zelf naar de diverse bezorgers.

In 1990 volgde Jos de opleiding voor IVN-Natuurgids bij de IVN-afdeling in Haaksbergen. Als eindopdracht koos hij samen met enkele medecursisten voor een werkstuk dat in het teken stond van bomen. Bomen hadden voor Jos een grote fascinatie. Hij vormde de stammen van het zaaghout om tot prachtige figuratieve/abstracte kunstobjecten. (www.ikwaseenboom.nl)

Toen het overlijdensbericht bij ons in de bus kwam viel gelijk de bijzondere voorkant van de kaart op. Een kunstzinnige boom met in de top een uiltje en de tekst: KAKK IKK RAAN. Wat zou hier de betekenis van kunnen zijn? Jos en Thea maakten graag grote fietstochten. Tijdens een vakantie die begon in Berlijn en hen via Polen, Litouwen en de Baltische Staten naar Tartu in Estland bracht was de boom met het uiltje en een door Jos gekocht houtsnijwerkje een bijzonder souvenir dat mee ging naar Nederland. De zin Kakk IKK RAAN staat symbool voor het geluid van

de uil die roept: "KIJK IK HUIL"!

De uil die huilt om het verlies van het bladerdek van zijn boom, zo verdrietig is de familie om het verlies van Jos.

Tijdens de condoleance waren er diverse landschapsmedewerkers om afscheid te nemen van Jos. De kist, die door zoon Chris was gemaakt van een mooie houtsoort met daarop een beeld dat Jos niet meer af heeft kunnen maken en een fraai bloemstuk dat een gebroken hart verbeeldde, maakte duidelijk hoe dicht Jos in zijn leven bij de natuur stond.

Op 8 maart zou Jos 80 jaar zijn geworden en heeft hij op de Natuurbegraafplaats onder de bomen zijn laatste rustplaats gevonden.

De leden van de werkgroep landschapsbeheer en alle medewerkers van de Gentiaan danken Jos voor zijn inzet en zullen hem graag als een inspirerend mens van de Natuur herinneren.

Namens de werkgroep Landschapsbeheer Johnny en Anke Hollink.

Wandelingen

Verslagen van enkele wandelingen, op de website is soms meer te vinden.

Doorstapwandeling op 20 januari 2019

AUTEURS: ANKE EN JOHNNY HOLLINK, MARTIN EN ELLEKE PETERKAMP

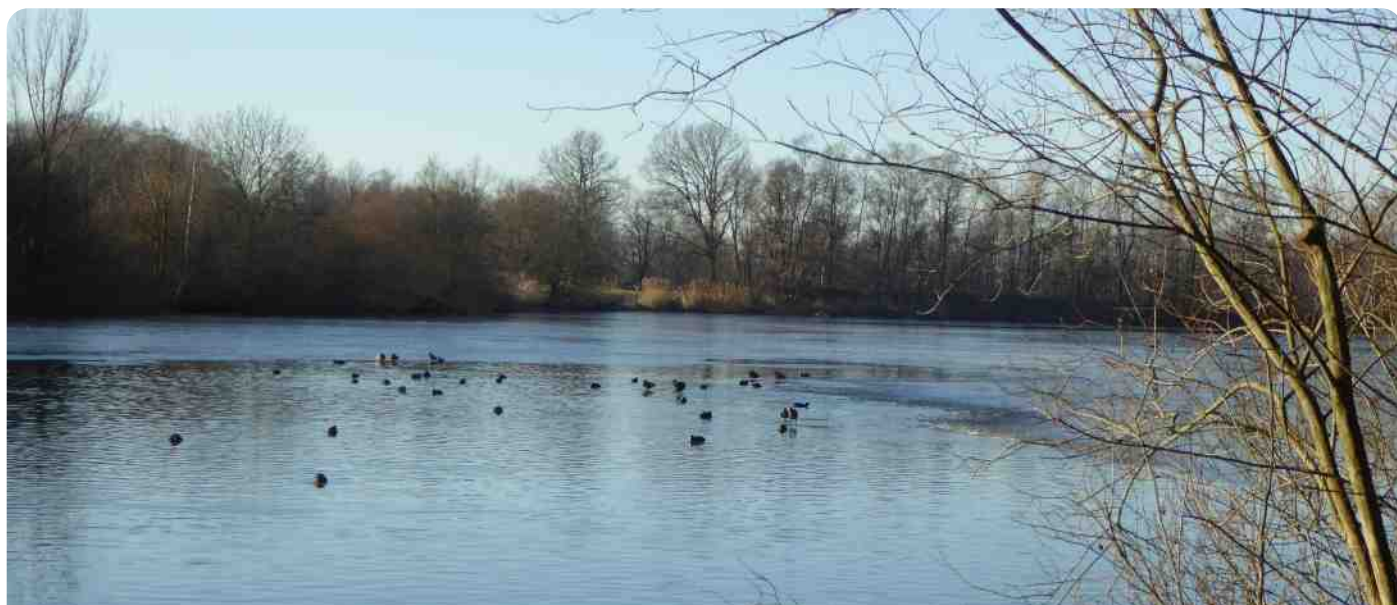
Als we donderdag de doorstapwandeling voor de laatste keer voorwandelen, om zeker te weten dat alles klopt, komt de regen en hagel met “bakken” naar beneden. Dat belooft niet veel goeds voor zondag de 20e, als we met de deelnemers op pad zullen gaan. Onze gedachten waren echter ongegrond, want deze zondag is het fantastisch weer, na een nacht redelijke vorst. Aangename temperaturen en een stralende zon zorgen voor een enorme opkomst. Maar liefst 85 wandelliefhebbers verzamelen zich om 11 uur op de parkeerplaats aan de Vredenseweg/L608.(BRD), welke 200 meter achter het kerkje ligt. We gaan deze wandeling van start dichtbij de Barokkerk Zwillbrock. Deze prachtige parochiekerk St. Franziskus diende tot 1811 als kloosterkerk van het aangrenzende Minorietenklooster. De oorsprong ligt echter al in het jaar 1651, toen Minorieten uit Bocholt voor de vervolgte katholieken uit het naburige Nederland een kerstnachtmis in de open lucht hielden. Zij deden dit in opdracht van de bisschop van Munster. Korte tijd later werd van turfplagen een kapel gebouwd. In 1717 werd de eerste steen voor de huidige kerk gelegd, maar deze werd pas in 1748 gewijd. Het kostbare interieur van de kerk nodigt uit voor

een bezoek.

De eerste groep gaat van start voor de wandeling, terwijl de tweede groep eerst een bezoek brengt aan de Barokkerk.

We verlaten na een korte wandeling het Zwillbrocker Venn, om hier later tijdens deze wandeling een groter gebied te bezichtigen. Natuurreserveaat Ellewicker Feld is de volgende bezienswaardigheid dat we passeren. Dit natuurreserveaat is een vochtig weidegebied, dat een ideale plek vormt voor steltlopers en weidevogels. Zij vinden hier hun voedsel en kunnen er in alle rust hun jongen uibroeden. Ook veel doortrekkende vogelsoorten gebruiken

het gebied als broed- en pleisterplaats.

Op deze mooie wandeldag zijn er vooral veel ganzen te zien en op verschillende plekken staan zilverreigers op zoek naar voedsel. Bij de vogel-observatietoren staat André met de koffiekar van het IVN. Een welkome onderbreking voor de wandelaars, die genieten van de welverdien-

de koffie/ thee.

Terug in Natuurreservaat het Zwillbrocker Venn, dat direct aan de Duits- Nederlandse grens ligt en het gebied aan twee zijden begrenst. Het Zwillbrocker Venn heeft al sinds 1938 de status van natuurreservaat. Na meerdere uitbreidingen omvat het gebied 185 ha. En het is sinds 1976 eigendom van de deelstaat Nordrhein – Westfalen. Aan het eind van de jaren '30 kreeg het Zwillbrocker Venn een beschermde status. Waar in het verleden turf was gestoken, ontstond weer een open wateroppervlakte. Duizenden kokmeeuwen laten er hun luide gekrijs horen en op het eiland broeden flamingo's en brengen er hun jongen groot. De zomer van 2018, die extreme droogte bracht, heeft de plas droog laten vallen en alle watervogels zijn vertrokken naar gebieden waar nog wat water te vinden was. Tot heden is het waterpeil in de plas nog steeds zeer minimaal en zijn er geen watervogels waar te nemen! Vanuit de observatiehut is de oppervlakte van dit watergebied nu goed zichtbaar en zo ook het flamingo eiland. Voor Staatsbosbeheer heeft het droogvallen van dit watergebied ook voordelen opgeleverd, zo hebben medewerkers van SBB rondom het eiland nieuwe vossenwerende maatregelen kunnen treffen, die bij normale waterstand moeilijk uitvoerbaar zijn. Op weg naar de pauzelocatie vinden we nog heel veel stammetjes, waarop prachtige gele, oranje en rode trilzwammen te bewonderen zijn. We pauzeren bij Haak en Hoek, een gezellige locatie, waar de snert al klaar staat! Als de tweede groep ook arriveert, loopt het binnen al snel vol. Maar een deel van de wandelaars zoekt het buitenterras op, om uit de wind en in de

zon te genieten van hun bord erwtensoep.

Na deze welverdiende pauze gaan we weer op pad voor het laatste stuk van deze wandeling en betreden we Natuurpark de Leemputten. Sinds 1978 is het gebied voor het publiek toegankelijk. Het gebied, dat 30 ha. groot is, kenmerkt zich door een groot aantal plassen, broekbossen en vochtige graslanden. De plassen zijn ontstaan uit vroegere leemgroeves, die het gebied zijn bekendheid hebben gegeven.

Voor diverse deelnemers die van ver kwamen, was dit een kijkje in een voor hen onbekend gebied, met het voorne- men er zeker terug te komen. Maar ook van de natuurlief- hebbers van dichterbij zullen er velen dit voorjaar/zomer terugkeren om in het Ellewicker Feld vogels te komen spotten en te wandelen. Vooral de terugkeer van de fla- mingo's en de kokmeeuwen is voor velen een vraag die leeft. We hopen zeker op hun terugkeer, want juist hier- door is het Zwillbrock zo'n uniek gebied!

Tegen vieren keren we terug op de parkeerplaats, waar we om elf uur van start zijn gegaan en kunnen we terugkij- ken op een fantastische eerste wandeling van 2019.

Wandeling Vragender op 17 februari 2019

AUTEUR: JAN WILLEM WISSINK

Start: rooms katholieke kerk Vragender, Heelweg 3.

Het is zonnig, 15°C en de klok van de kerkklok liet horen dat het 14.00 uur is. Zeer aangenaam weer om een wandeling te gaan maken, was kennelijk ook de gedachte van zo'n 60 natuurliefhebbers die klaar stonden voor een IVN wandeling.

André verwelkomde de wandelaars en stelde al snel een vraag: hoe lang denken jullie dat hier op de bult mensen wonen? Een man antwoordde dat er door archeologen aan de Kapelweg vondsten zijn gedaan waaruit bleek dat er in de ijzertijd mensen woonden. Maar hoe is de bult van Vragender ontstaan en wanneer werd het mogelijk om bovenop de bult te wonen? Er kwamen meerder reacties uit de groep en de gidsen gaven een beknopte uitleg hoe het landschap is ontstaan.

De hoogteverschillen zijn tijdens de ijstijd, (250.000 – 130.000 jaar geleden), ontstaan door een ijskap die vanuit Scandinavië naar het zuiden schoof. Deze enorme ijsmassa vormde hier gletsjertongen waarlangs de grond werd opgeduwd tot een stuwwal. De rivier de Rijn die hier destijds naar het noorden stroomde, werd door de ijskap gedwongen naar het westen af te buigen.

We maken een sprong in de tijd: 115.000 tot 10.000 jaar geleden was Nederland een poolwoestijn. In die periode

kwam door tektonische activiteit het westen lager te liggen terwijl de bodem in het oosten omhoog werd gedrukt, (het Oost-Nederlands Plateau). De Rijn stroomde toen 1 km. ten westen van Vragender en zette hier veel zand af waardoor een terrasrand werd gevormd. In die tijd was er nauwelijks vegetatie waardoor de wind vrij spel had om hoogtes af te vlakken en elders zandduinen te vormen. Toen de mensen zich op een vaste plek gingen vestigen woonde men halverwege de bult. Deze was bovenop kaal en de vruchtbare akkertjes lagen beneden bij de rivier of beek. Pas toen het mogelijk werd het water omhoog te pompen, (voor het vee), kon men hoger op de bult wonen. In Vragender kwam in 1862 het eerste bouwwerk, de graanmolen van van Gunnewick. Daarna kwam in 1871 de katholieke kerk en vervolgens de pastorie waarna het dorp geleidelijk begon te groeien. Dit werd verduidelijkt aan de hand van kadasterkaarten waarop te zien was hoe Vragender en omgeving zich vanaf 1850 heeft ontwikkeld. De wandelaars verdeelden zich over de gidsen André, Hans en Ton en vertrokken via de Pastoor Scheepersstraat naar de Kapelweg waar een ruïne te zien was. Dit zijn de restanten van de Sint Jacobuskapel die al voor 1444 in gebruik was als miskapel. Toen in 1616 in Lichtenvoorde het Calvinisme werd ingevoerd moest de katholieke Vragender bevolking weer naar de Callixtuskerk in Groenlo. In 1672 werd de kapel zwaar beschadigd door oorlogsgeweld (beleg van Grol) en raakte in verval.

We liepen het dorp uit en zagen van een afstand gele katjes bungelen tegen een strak blauwe lucht. Het waren de mannelijke bloemen van de hazelaar, die veel pollen bevatten. De gids wees ons op de vrouwelijke rode bloemetjes die aan dezelfde struik zaten en worden bestoven door de wind.

Daarnaast stond een berk, die familie is van de hazelaar. Ook deze heeft rupsvormige katjes waarvan de grootste katjes van vorig jaar zijn. Een oud katje werd tussen de vingers verpulverd waardoor de zaadjes te zien waren. De nieuwe katjes zaten ook aan de tak, die waren een stuk gladder en kleiner.

De zwarte els werd ook van dichtbij bekeken. De Latijnse naam is *Alnus glutinosa*. *Glutinosa* betekent kleverig wat betrekking heeft op de jonge knoppen en jonge bladeren in het voorjaar. De mannelijke katjes waren paars-bruin van kleur. De vrouwelijke katjes van dit jaar zaten ook op de tak en waren een stuk kleiner. De zwarte opengebarsten vrouwelijke elzenproppen waren van vorig jaar.

We volgden de Kapelweg in noordelijke richting en zagen bij een boerderij grote zwerfstenen liggen. Deze zijn in de ijstijd vanuit Scandinavië in het ijspakket meegenomen en hier achtergebleven toen het ijs smolt. We zagen een enorme steen van graniet met een merkwaardige ader of wat op omzetting/gneisvorming duidde. Een kwartsiet met kwartsbreuken viel ook op.

Iets verderop lag een elzenhakbos dat zich kenmerkte door de breed vertakte groei van de stammen laag bij de grond. Zulke bosjes waren vroeger in gebruik als stookhout voor de broodoven van de bakker of voor de veldoven om bouwstenen te bakken.

De weg was inmiddels overgegaan in Visserijdijk, we passeerden de Vragenderbeek en sloegen rechts af naar de Vosdijk. We kwamen in de voorjaarsstemming door de krokussen die in een gazon volop stonden te bloeien naast de sneeuwkllokjes. Wie wat beter keek zag dat de Vogelmuur met zijn witte bloemetjes ook nog aan het bloeien was. De natuur is dit jaar zo'n drie weken vroeger op gang gekomen dan gewoonlijk.

Op de hoek van de Pastoor Scheepersstraat zagen we een boerderij met drie lindebomen. Deze konden destijds door de boer, volgens oud gebruik, geplant zijn om aan te geven dat er drie dochters woonden. Het kan ook zijn dat lindebomen voor verkoeling aan de zuidkant van de boerderij werden geplant.

Het viel op dat de boerderij hoger lag dan de akkers er om heen. Eerst dachten we aan een terp, maar vermoedelijk heeft de eigenaar rondom het huis en de oprit kwartszand laten afgraven voor extra inkomsten.

Via de Pastoor Scheepersstraat liepen we langs een bos van grove den op de Kamperweg. Deze bossen van grove den werden in Nederland aangeplant omdat in de steenkolenmijnen veel van dit hout nodig was om bijvoorbeeld gangen te stutten. Het hout had de juiste draagkracht en buigzaamheid en waarschuwde de mijnwerkers doordat het begon te kraken voordat er instortingsgevaar was. Het werd door deze eigenschap ook wel kraakhout genoemd. Links van ons lag natuurgebied 't Kamper waar we uitleg kregen over de ontwikkeling van de akkers ter plaatse. Vroeger waren dit ongeveer twintig kleine perceeltjes van hooguit vier hectare die gescheiden werden door rommelige hagen van meidoorn en andere struiken. Deze hagen bood de koeien die daartussen graasden bescherming tegen roofdieren.

Het bordje van stichting Marke Vragender Veen dat de akker markeerde gaf aanleiding om de betekenis van de woorden Marke en Kamp uit te leggen.

De Marke was in de middeleeuwen een collectief van boeren die gezamenlijk het beheer en gebruik van hun gemeenschappelijke grond regelde.

Een Kamp is een individuele, blokvormige ontginning, omgeven door heggen of houtwallen.

Het weiland werd onderbroken door een bosje van ongeveer dertig beuken van honderd jaar oud. We vroegen ons af waarom deze hier waren geplant. Was het een pestbosje, waar het zieke dode vee begraven werd? Zo ja, waarom waren er dan beuken geplant en geen eiken zoals dat toen gebruikelijk was? In dat geval zou het ook een geriefbosje kunnen zijn dat de boer had aangeplant voor stookhout of timmerhout voor eigen gebruik.

De uitleg werd onderbroken door de lachende roep van een groene specht die velen van ons deed glimlachen. In een eik hoorden we een spreeuw die de roep van een buizerd imiteerde en zagen we dat de vogels al paartjes begonnen te vormen.

Wandelend op de Huttendijk hadden we een wijds uitzicht op Vragender terwijl de koolmees ons de zang van zijn of haar gevarieerde repertoire liet horen.

Langs de Meddoseweg en Lankveldweg zagen we dat de boerderijen en schuren waren versierd met geveltekens. Deze versieringen zijn door de bewoners aangebracht om hun, vaak katholieke, geloof te uiten. Sommige boerderijen hadden op de eerste verdieping grote raampartijen die, als je beter keek, zwart geschilderde vlakken bleken te zijn.

We gingen rechtdoor het verharde fietspad op en zagen aan de waterplassen in het weiland dat we een nat gebied inliepen. Voorbij de Vragenderbeek kwamen we bij schuilhut "de Leemkoele", waar we pauze hielden. André verzorgde de koffie, thee en koek, die ons goed smaakte halverwege de tocht. De meesten mensen namen een kijkje in het achtergelegen bosje dat was opgesierd met ornamenten van houtzaagkunst.

Op het informatiepaneel in de schuilhut werd duidelijk dat hier kleinschalig gaten werden gegraven om leem te winnen. Leem is fijner dan zand en werd vroeger gebruikt om vloeren en wanden te maken. De leem kon ook worden gebakken in een veldoven voor de productie van bouwstenen of dakpannen.

Gerard, die een gidsencursus volgt bij het IVN, nam voor het eerst een groepje wandelaars onder zijn hoede en al snel vertrokken ook de overige groepen met de ervaren natuurgidsen.

We genoten van de rietpluimen, uitgebloeide kropaar en het frisse groen van opkomend fluitenkruid dat naast het pad stond. In dit nostalgische buitengebied leek het alsof we terug in de tijd liepen. Bij een boerderij en een oude schuur waren namelijk palen met elektriciteitsdraden neergezet. Deze nagebouwde bovengrondse stroomvoorziening was niet in werking maar bedoeld om plaats te bieden aan rustende boerenzwaluwen.

Via de Veurden liepen we het dorp binnen, staken de Winterswijkseweg over en liepen om Vragender heen via de Eschrand. Esch, of es, betekent dat deze akkers op de zandgrond vroeger vruchtbaar werden gemaakt door plaggenbemesting. Kort uitgelegd: in de Middeleeuwen werd het vee 's winters binnen gezet in een potstal. Doordat de uitwerpselen van het vee werden bestrooid met heideplaggen ontstond er een vruchtbaar pakket. Dit mengsel werd in het voorjaar op de akkers aangebracht gedurende honderden jaren. Hierdoor hadden we nu een mooi uitzicht van bolle akkers in een glooiend landschap. Onze aandacht werd getrokken door het geluid van kraanvogels. Tot onze vreugde zagen we ze even later in v-formatie overtrekken in oostelijke richting.

Wandelend op de Schoolstraat waren we onder indruk van een grote groep dravende Friese paarden, die even later vlak bij ons kwamen zodat we ze konden begroeten. We kwamen uit bij een kruisbeeld waar winterpostelein op de helling groeide. Het kon ook een andere variant van postelein zijn maar dat was ter plaatse moeilijk te bepalen.

Over de Heelweg, die diep uitgesleten in het landschap lag, kwamen we bij de Sint-Antonius van Paduakerk en was het rondje om de bult voltooid.

Deze winterwandeling maakte me duidelijk dat er in februari genoeg te beleven is in de natuur. Ik bedank de medewandelaars en in het bijzonder de IVN-gidsen voor hun uitleg.

RGO makelaars

UW HUIS VERKOPEN ?

**Wij komen graag vrijblijvend bij u langs,
ook 's avonds en op zaterdag!**

Wilhelminastraat 7, Winterswijk
tel. 0543 - 53 18 80 www.rgomakelaars.nl

Plantenwerkgroep IVN/KNNV

AUTEUR: JAN DIRK FOCKER

Ook komend jaar excursies voor leden van KNNV en IVN

Het IVN Oost-Achterhoek en de KNNV Oost-Achterhoek organiseerden de afgelopen twee jaar met succes plantenexcursies voor eigen leden. In 2019 gaan we daarmee door! Doel is meer kennis over planten te krijgen. Daarnaast willen we meer te weten komen over waarom planten nu juist op een bepaalde plek groeien en kijken we naar de samenhang in het landschap.

Het gaat niet alleen om bijzondere planten. Het is ook verrassend om te zien wat een 'gewone berm' voor variatie te bieden heeft. Naast de excursies gaan we ook determineren. Ten eerste vragen we iedereen tijdens de excursies de flora mee te nemen zodat je aan het eind van de excursie in het veld zelf één of meer planten kunt determineren. Daarnaast gaan we na afloop van de excursies om een uur of vier onder andere in de zogenaamde 'werkstee' bij KNNV-organisator Fred Bos aan de Bochtsestraat 49 in Winterswijk planten nader 'onder de loep' nemen. Als de excursie wat verder weg van Winterswijk plaatsvindt gaan we niet naar de werkstee maar naar een plek in de buurt. De excursies worden georganiseerd door Fred Bos en Louis Jan van den Berg van de KNNV en Els van Dijk en Thea Croese van het IVN. Belangstellenden kunnen zich opgeven bij Fred Bos (KNNV) ff.bos@zonnet.nl tel. 0543-515341 of Jan Dirk Focker (IVN), jandirk@focker.eu tel. 06-54798164.

Of voor diegenen die daarbij zijn aangesloten kan het natuurlijk via de 'groepsapp'.

De bijeenkomsten hebben elk een eigen thema met bijpassend excursiegebied.

Naast flora en loep is goed schoeisel aan te bevelen.

Thema

Voorjaarsflora: Heksenbos

Grassen, zeggen, russen: Tokke Wekke

Zwakgebufferd veen: De Haar (Woold)

Pioniersvegetatie: Needse Achterveld

Nat schraalland: Heidegebiedje nabij Bekkendelle

Dag en Tijd

Zaterdag 27 april 14.00 uur Steengroeveweg/Wesselerweg, Winterswijk

Zaterdag 25 mei 14.00 uur Meenweg 2, Beltrum

Zondag 23 juni 14.00 uur Hijinkhoekweg/Harkel Hassinkweg/Boventweg, Winterswijk

Zaterdag 3 augustus 14.00 uur Fondsche brug, Lochuizen vanaf N824 Oude Deldenseweg nabij splitsing met Achterveldweg

Zondag 8 september 14.00 uur Vreehorstweg/Veldhorstweg, Winterswijk

Waar verzamelen

Excursies 2018

Er waren afgelopen jaar oorspronkelijk vijf excursies gepland. De excursies hadden elk een eigen thema met bijpassend excursiegebied. Die naar het Needs Achterveld op 29 juli ging vanwege droogte en hitte niet door. Onderstaand een korte impressie van de vier overgebleven excursies.

Voorjaarsflora

Op vrijdag 27 april (Koningsdag) gingen we met ongeveer 12 personen naar het Tenkinkbos en liepen de Ratumse beek af tot aan de grens met Duitsland. Heksenkruid, muskuskruid en goudveil werden onder andere gespot. Maar we kwamen ook de tauvlinder en de beekprik tegen.

Bloeiende bermen

Op zaterdag 26 mei waren ongeveer 7 personen present bij landgoed 't Wolink in Haarlo. Thema was bloeiende bermen. Er waren onder andere salomonszegel, koningsvaren, dalkruid en dubbelloof te bewonderen.

Bos/heide

Het Stelkampsveld werd door 8 personen bezocht. Ondanks de toen al beginnende droogte vonden we er gevlekte orchis, wolfsklauwmos, schorpioenmos, stijve moerasweegbree en kleine boomkikkertjes.

Heide/veenmos

Ook 8 personen waren er op 2 september bij de excursie naar de Muggenhoek in Winterswijk. Onder andere moeraskartelblad, bloeiende blauwe knoop en de Araneus quadratis (groen spinnetje) kwamen langs.

Voortgang Natuurpark Kronenkamp

AUTEUR: JACQUELINE COLLOU

De ontwikkelingen op Natuurpark Kronenkamp gaan gestaag door. Het nieuwe ontmoetingscentrum, waar straks o.a. de vleermuisexpositie te zien zal zijn, is bijna klaar. De tuinwerkplaats is van binnen helemaal opgeknapt en in gebruik. Het park begint steeds meer vorm te krijgen. Kortom het gaat de goede kant op. Zonder de hulp van vrijwilligers van het IVN en uit de buurt was dit nooit gelukt.

langrijk onderdeel, in en om het park zijn straks allerlei mogelijkheden om met natuur in al haar facetten bezig te zijn. Denk aan spelen, wandelen, maar ook lessen in de natuur, excursies enz. De waterzuivering biedt allerlei aanknopingspunten om met het thema zuiver water aan de slag te gaan en duurzaamheid wordt zichtbaar in het park door bijvoorbeeld alternatieve energiebronnen en alternatieve waterzuivering.

Dit sluit volgens mij allemaal naadloos aan op de doelstellingen van het IVN. En we kunnen rustig stellen als wij dit initiatief niet vanuit ons 25-jarig bestaan hadden gestart, en verder hadden opgepakt samen met de Stichting Vleermuizendorp Neede, was dit unieke project er nooit gekomen.

Op 28 juni vindt de officiële opening plaats en op 29 juni is er een open dag. Ik hoop van harte dat u als IVNer met gepaste trots dan ook aanwezig zult zijn. Een officiële uitnodiging zal op een later tijdstip volgen.

Als IVN staat 'beleef de natuur' voorop. We willen jong en oud laten beleven hoe leuk, gezond én belangrijk de natuur is. Daarnaast speelt duurzaamheid en milieu een steeds belangrijkere rol. Natuurpark Kronenkamp wordt een platform van waaruit hier op veel vlakken vorm aan te geven is. De vleermuisexpositie is natuurlijk een be-

- Landschapsonderhoud
- Landschapsinrichting
- Ondersteuning en advies
- Cursussen en excursies
- Houtproducten
- Plantgoed

Vereniging Agrarisch Natuurbeheer Berkel & Slinge

WWW.VANBERKELENSLINGE.NL

'T Brendeke 10 Eibergen 0545-477587

Thema-avonden

Verslagen van enkele thema-avonden, op de website is soms meer te lezen en te zien.

Thema-avond 14 november 2018: Waterkwaliteit

AUTEUR: LIES JACOBS

Gert Jan van der Veen praat een 20-tal natuurliefhebbers vanavond bij over de waterkwaliteit in de Achterhoek. Hij is docent waterbeheer aan de Hogeschool Van Hall Larenstein, en was daarvoor werkzaam bij het Waterschap Rijn en IJssel. Hij is ook actief bij KNNV en IVN. Zo kennen we hem als docent aan de gidsenopleiding van het IVN.

De extreem droge zomer is natuurlijk een "hot item". De gevolgen van een tekort van 350 mm regen, de neerslag die doorgaans in een half jaar valt, zijn overal zichtbaar: met het droogvallen van beken verdwijnen ook de vissen als bijv. de zeldzame beekprik.

Een van de taken van de waterschappen is zorgen voor de waterkwaliteit. Deze wordt bepaald door de systeemvoorwaarden klimaat, neerslag, geomorfologie, hoogteverschillen, geologie en bodem. Stromingen, structuren en stoffen werken hierop in. Een snelstromende beek verdraagt bijvoorbeeld een hoger nitraatgehalte dan een langzame. Het is een samenspel dat resulteert in een gemeenschap van planten en dieren.

De Wet Verontreiniging Oppervlakte water(1970) en de Waterwet van 2009 hebben veel bijgedragen aan een verbeterde waterkwaliteit in het werkgebied van waterschap Rijn en IJssel. Stikstof en fosfaat nemen af, de laatste stof

is uit de wasmiddelen verdwenen (Nog niet uit alle vaatwastabletten, dus let hierop bij aanschaf!). De Europese kaderrichtlijn Water van het jaar 2000 verplicht de lidstaten tot het vastleggen van ecologische doelen wat betreft vegetatie, macrofauna, vissen en overig waterleven voor de grotere watergangen. De ambitieniveaus kunnen verschillen, zo is er een laag ambitieniveau voor de watergangen door landbouwgebied en een hoog voor bijvoorbeeld de Bovenslinge, maar de meetmethodiek is altijd hetzelfde.

Bedreigingen voor de waterkwaliteit zijn bijv. hormonale stoffen (geslachtsveranderingen bij vissen), stoffen uit de landbouw en glyfosaat (Roundup) dat het oppervlaktewater inspoelt. Calamiteiten zoals het breken van een persleiding bij Friesland Campina in Borculo ijlen nog lang na.

De kleiputten bij Winterswijk, worden momenteel verondiept met licht verontreinigde grond. De aanname is dat minder diepe plassen beter zijn voor de waterkwaliteit en bevorderlijk voor het vogelleven. Maar hoe schoon is de grond die hier gestort wordt?

Invasieve exoten als de grote waternavel en de watertenuisbloem bedreigen de inheemse flora en fauna. En moeten bestreden worden. Een lastige klus. Via het Rijn--Mainzkanal hebben invasieve grondels uit het Donaubekken ons land bereikt. De Amerikaanse rivierkreeft is drager van een schimmel die sterfte van de Europese rivierkreeft tot gevolg heeft.

Voor een optimistisch laatste gedeelte: De waterkwaliteit in de Achterhoek wordt steeds beter en we vinden we er nog steeds mooie en ook zeldzame soorten: de kokerloze kokerjuffer in de Buurserbeek, de beekprik, de bosbeekjuffer, oeverbeeklibel, beekrombout, weidebeekjuffer. In het zuurstofrijke water op de bodem van Berkel en Buurserbeek vinden we de kiezelzwemwants.

Boeken (Uitgaven KNNV):

"Vijver, sloot en plas" van Marten Scheffer en Jan Cuppen (met gratis Waterleven-app om zelf aan de slag te gaan) "Aquatische Ecologie" van Henk Hoogenboom

Thema-avond 16 januari 2019: De wolf

AUTEUR: LIES JACOBS

Keert de wolf terug in Nederland? Op deze vraag willen de 65 bezoekers in de Huve in Eibergen graag een antwoord. Hugh Jansman, dierecoloog bij Wageningen Environmental Research en betrokken bij het monitoringsprogramma over de wolf, brengt ons vanavond op de hoogte van de laatste ontwikkelingen en de leefwijze van dit dier.

Spreekt het zo tot onze verbeelding, omdat het, levend in familieverband, zozeer op ons lijkt, of omdat we al zo lang samenleven met de gedomesticeerde hond?

Door de opmars van de mens (een plaagsoort volgens dhr. Jansman), is ons ecosysteem op de schop gegaan en zijn soorten verdwenen, dus een terugkeer zou heel bijzonder zijn.

De wolf trekt op vanuit het oosten. Hun aantal is daar toegenomen o.m. door het leeglopen van het platteland in Oost-Europa. In het naburige Nedersaksen leven 14 roedels, in heel Duitsland 70, vooral in de Lausitz. In Nederland zijn op de Veluwe twee wolven, één is zwervend. In het Yellowstonepark is de wolf in 1995 geherintroduceerd. Door constante monitoring, zelfs op het niveau van het individu, is er een schat aan onderzoeksgegevens over hun leefwijze beschikbaar.

Als roofdier met alleen scherpe tanden en geen klauwen, ligt zijn kracht in de samenwerking in de roedel bij de uitputtingsjacht. Roedels (bestaande uit pa en ma plus jongen) hebben strikte territoriumgrenzen, constant gemarkeerd door urine en keutels, geen overlap. Roedelgevechten leiden tot inkrimping of uitdijen van de territoria. 70% van de wolvensterfte komt in Yellowstone door onderlinge gevechten. De roedelgrootte is afgestemd op de grootte van de prooi. Elanden: 8-10 wolven, reeën 4. Zowel jonge sterke gezinsleden, als oudere met kennis en ervaring bepalen de kracht.

In een spannend filmpje zien we hoe de jacht te werk gaat: scannen (waar zit het zwakste hert?), de uitputtingsjacht met z'n tweeën en dan uiteindelijk de dodelijke keelbeet. Het zijn geweldige lopers. Een gezenderde wolf legde bijv. in 4 dagen 900 km af.

Is de wolf welkom? Hugh Jansman stelt dat, als het doel een compleet ecosysteem is, met planten, hoefdieren en vleeseters, toppredatoren als de wolf daarbij horen. Qua draagkracht zou de wolf in ons ecosysteem welkom zijn, de hoefdierenpopulatie is immers geëxplodeerd, maar is er draagvlak? Het antwoord hierop heeft te maken met onze waardeoriëntatie: Egocentrisme: de mens is belangrijker dan alle andere soorten, of ecocentrisme: de mens is onderdeel van de natuur.

De wolf is beschermd, de overheid heeft een wolvendraaiboek. Schade (aangetoond door DNA-monsters uit haren, keutels en schapenwonden) wordt vergoed. Overigens zal een gevestigde roedel vooral wilde dieren bejagen, jonge onervaren wolven vallen schapen aan.

Samenvattend: De mens bepaalt uiteindelijk de aanwezigheid van de wolf, de wolf is zeer opportunistisch, kan in diverse natuur- en cultuurlandschappen leven, er is een grote kans op vestiging op de Veluwe, maar ook een kans om weer te verdwijnen of te sneuvelen. Tolerantie onzerzijds en toeval zijn sleutelwoorden. Bij vestiging zullen schapenhouders in dat gebied hun bedrijfsvoering moeten veranderen.

We wachten de ontwikkelingen met spanning af!

Boek: De wolf terug, door Dick Klees e.a. ISBN: 9789021560359

<https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/faunaschade>

www.wolveninnederland.nl

Thema-avond 13 maart 2019: Weidevogels

AUTEUR: LIES JACOBS

Onze gastspreker voor vanavond is Albert Beintema, eco-loog en groot kenner van weidevogels, in het bijzonder de grutto. Hij heeft in de hele wereld onderzoek gedaan en hierover veel gepubliceerd, zowel wetenschappelijk als voor het publiek. Hij vertelde met veel humor en zelfspot dat niet elk boek met een goede recensie gegarandeerd tot een bestseller leidde. Zijn boek: "de Grutto" kreeg in 2016 de Jan Wolkersprijs. Helaas is het boek dat hij schreef over zijn lievelingsvogel, "Het waterhoentje van Tristan da Cunha", niet meer verkrijgbaar.

Er zijn vier soorten grutto's, de rode grutto en de marmergrutto broeden alleen in Amerika, de rosse grutto's vinden we niet in de Achterhoek, wel op de Wadden en in de Zeeuwse wateren, tijdens hun tussenstop op de trekroute Mauritië / Lapland en Siberië.

De "gewone" grutto, *Limosa limosa* (de modderige slijkliefhebber) is onze nationale vogel, volgens Thijsse: de Koning van de Weide. Ook in het Fries "Kenig fan 'e Greide".

De grutto is een fascinerende trekvogel. Hij vliegt in het najaar naar de gebieden onder de Sahara, zoals de Nigerdelta en Frans Guyana. In bijv. Portugal en Spanje maken ze een tussenstop en eten ze zich vol op de verlaten rijstvelden. Beintema heeft er hier wel eens 30.000! gezien. Helaas gaat het niet goed met de grutto. Waren er 50 jaar geleden nog 120.000 paren, nu zijn het er nog 40.000. Er is een achteruitgang van 5% per jaar. Ook weidevogels als zomertaling, veldleeuwerik, graspieper, tureluur en gele kwikstaart hebben het moeilijk. Wat ze nodig hebben is bloemrijk, schraal en nat grasland. Vanaf de jaren 70 zijn deze graslanden echter opgeofferd aan de met vele Europese subsidies gestimuleerde ontwikkeling van de landbouw. Door ontwatering en vermessing verdwijnen de

bloemen, en daarmee ook de kleine insecten. Deze hebben het sowieso al moeilijk door giftige stoffen als neonicotinen. Kuikens kunnen nog geen wurmen vangen, zijn dus afhankelijk van insecten.

Er zijn dus vele zorgen om de weidevogels. Er is ook sprake van een "shifting baseline syndrome". Wat je niet gekend hebt, kun je niet missen. Wie weet er nu nog dat er in de zeventiger jaren duizenden grutto's slaapplekken hadden in het Zwillbrockervenn?

Volgens Beintema moet de zuivelwaanzin op de schop. Een pak melk heeft vele verborgen kosten.

Met welk beheer kun je de grutto helpen? Vele wetenschappers proberen een antwoord te vinden op deze vraag, zoals de onderzoeksgroep van Theunis Piersma. Wat is het beste, reservaatbeheer, beheersovereenkomsten, mozaïekbeheer, randenbeheer? Niets doen is geen optie en dus gaat het onderzoek verder. Hiervoor is het soms noodzakelijk de vogels in inloopkooien te vangen, te wegen, te ringen en van zendertjes te voorzien. Alle onderzoeksmethoden hebben echter ethische grenzen, het vangen is voor vogels traumatisch.

Via ringanalyse (door combinaties van kleuren tot op het individu te herleiden) heeft Beintema ontdekt dat jonge vogels vaak via Italië terugvliegen, oudere via Portugal. Ze vliegen tot op wel 4000 meter hoogte.

De Friezen zijn zo gek op hun grutto dat Theunis Piersma en Sytze Pruiksmas er zelfs een compositie aan gewijd hebben: "Music of Migration". Met het laten horen van gruttogeluiden op een jachtfluitje (te verkrijgen in jachtwinkels in Italië en Frankrijk!) besluit de spreker op ludieke wijze zijn verhaal.

Het was een zeer onderhoudende avond, met toch een wat sombere ondertoon: Kunnen we de grutto behouden?

Beheersmaatregelen, zoals in verschillende Friese weidegebieden pakken dikwijls goed uit en bij boeren is er een toenemende belangstelling voor een ander weidegebruik. De klimaatdiscussie en de berichtgeving over het belang van insecten en biodiversiteit dragen bij tot bewustwording. En vanuit de zaal wordt nog opgemerkt dat veel mensen minder of zelfs stoppen met het eten van vlees en zuivel. Al met al gelukkig dus ook lichtpuntjes.

In je luie stoel nog even verder met de grutto?

Lees dan vooral: De grutto, door Albert Beintema, of:

www.weidevogelverenigingachterhoek.nl

<http://sytzepruiksmas.com>

<https://www.kingofthemeadows.eu/over-kening-fan-e-greide/>

Hoveniersbedrijf:

- Aanleg
- Renovatie
- Onderhoud van tuinen

Groencentrum:

- Ruim assortiment planten
- Gereedschap
- Cadeaushop

(advertentie)

NATUURLIJK

geerdink

NATUURRIJK

ONTWERP, AANLEG EN ONDERHOUD VAN BELEVINGSVOLLE TUINEN

(0)545 - 292 568

POST@TUINENVANGEERDINK.NL

WWW.TUINENVANGEERDINK.NL

Verdienmodel en natuur

AUTEUR: KEES DE ROOIJ

Ineens waren ze er: boerencrocussen (*Crocus tommasinianus*) en sneeuwklokjes (*Galanthus nivalis*) onder nog kale bomen als een paars-wit bloemtapijt en bezocht door enkele nijvere hommels.

Dit tuinbos is gedragen door het zorgmodel voor alles wat er leeft!. Niet onderworpen aan het verdienmodel, waarbij houthandel, kolencentrales en biomassa de dienst uitmaken.

Zorgmodel

Inmiddels is de vogeltaart op. Vele soorten vogels kwamen er op af. Grote bonte specht, kool- en pimpelmezen, vink, roodborst, mus, boomklevers. En een snoepende muis en eekhoorn. Nu fladdert soms een citroenvlinder rond. Kikkers ontwaken in de poel. Dat was het startsein voor de groententuin. Pastinaken bleken zich uitgezaaid te hebben, erg fijn. Aardperen in verloren hoekjes werden weer zichtbaar. Aardbeien staan weer keurig op rijtjes, de overvloedige plantjes zijn voor de liefhebbers.

En te midden van dit veelkleurig ontluiken kwamen andere beelden op mij af, als uit een levenloos gemaakte wereld. Eindeloze groene graswoestijnen waar weidebloemen, insecten en vogels niet meer welkom zijn. Niet interessant voor het verdienmodel. Als je als plant of dier niet in het verdienmodel past wordt je het leven onmogelijk gemaakt.

Ook de natuur is ontdekt als “verdien”model. Kaalslag is noodzakelijk voor natuurherstel, zo wil men ons doen geloven. Heidevelden moeten de natuur gaan sieren. Jawel, mooi bedacht. Uiteindelijk lijkt het daarbij te gaan om het creëren van een draagvlak bij natuurgenieters, klimaatrealisten en de stemloze natuur van planten en dieren, medebewoners van de planeet.

Na maanden zouden de ronkende motorzagen in de verte zwijgen i.v.m. het broedseizoen. Zoals het wettelijk bepaald is, vanwege de zorgplicht voor alles wat leeft. Maar waar zijn de broedgelegenheden gebleven? Over zorgplicht gesproken!. Wat gebeurt er met de “houtoogst”? “Puur en eerlijk eiken uit de Achterhoek” zegt de reclame. Of verkleind tot aanmaakhoutjes of de verbrandingsoven in als biomassa

Deze bomen kunnen geen CO₂ meer opnemen omdat ze er niet meer zijn. Kolencentrales kunnen door versnipperde bossen hun grijze stroom korte tijd groen kleuren. Wat in vele tientallen jaren als CO₂ opgeslagen is, gaat nu in enkele uren weer de lucht in. Dit moet dan ook duurzaamheid heten

Hier is een meervoudig verdienmodel aan de orde. Houtmakelaars, boskapbedrijven, transportbedrijven, houtverwerkingsbedrijven, kolen- en biomassacentrales. Ze hebben elk hun marges en elk hun CO₂ uitstoot. Uiteindelijk is er dan misschien meer (fossiele) energie nodig dan de boomstammen opleveren. Echter, de grootste verliezer is de natuur met alles wat er leeft. Maar dat wordt niet van belang geacht omdat dat geen betekenis voor het verdienmodel heeft.

Zorgplicht of verdienmodel

Het klimaatakkoord zal ook de bosbouwsector wel raken. Veel geboomte is zo vast al te gelde gemaakt en het lijkt erop dat de sector daardoor grote stukken grond kaal gemaakt heeft voor mogelijke gesubsidieerde aanplant. We keren weer terug naar onze tuin, naar de ontluikende lente. Daar heerst het zorgmodel. Het gaat dan niet om korte termijn geld-opbrengst maar het is gericht op leefbaarheid voor plant, dier en mens ook op lange termijn. Ik op mijn bankje bij de poel, een vlinder was er, een kikker, vogels kwamen wat drinken, kersenbomen gingen bloeienzie daar het ultieme verdienmodel

(advertentie)

**RUIM 30.000 TECHNISCHE ARTIKELEN
UIT VOORRAAD LEVERBAAR**

**IJZERWAREN • TUIN EN PARK • CONSTRUCTIE
MECHANISATIE • TECHNIEK**

(advertentie)

Hendriks
**Landschapsonderhoud
en de kleine tuin.**

Dorpsstraat 85
7136 LJ Zieuwent
Tel: 0544-352043

“Winterulinders”

AUTEUR: MARINA PRUYERS

Het is op 15 februari 2019 lenteachtig. Heerlijke temperaturen en dat weer houdt dagenlang aan. In de tuin begint alles uit te lopen, zoals de krokussen, de sneeuwkllokjes en veel winterbloeiende struiken. Ook beginnen de vlinders alweer vrolijk rond te fladderen.

Grote vos

De citroenvlinder is in het algemeen de eerste die wordt waargenomen, gevolgd door de dagpauwoog, de gehakkelde aurelia en de kleine vos. Deze vlinders overwinteren als vlinder ergens op een verscholen plekje zoals in een houthok. Vlinders die overwinteren als pop of als rups komen pas later in het jaar tevoorschijn.

Dit jaar waren er in februari ook veel waarnemingen van de kolibrievlinder, een nachtvlinder. Een bijzonder fenomeen, volgens de kenners. Normaal gesproken zijn deze vlinders hier niet in de winter. Ze overwinteren in Zuid-Europa en komen pas in het voorjaar naar Nederland. Dat lijkt te veranderen; er zijn steeds meer kolibrievlinders die het erop wagen en proberen hier te overwinteren. Ik was dan ook erg gelukkig dat deze vlinder onze tuin aandeed op 24 februari. Nog gelukkiger werd ik op 27 februari. Een grote vos zat in de tuin, op de kastanjeboom. Vorig jaar heb ik met veel moeite de grote vos gezien in Winterswijk.

Grote vos

terswijk. Nu deze vlinder gewoon in de tuin. Hoe is het mogelijk?

Op de site van de Vlinderstichting staat dat er gemiddeld vijf waarnemingen per jaar zijn van de grote vos en dat ze met acuut uitsterven worden bedreigd. Ze worden nergens meer geregeld of met meerdere exemplaren tegelijk waargenomen. Op de site van Waarneming.nl staat dat er meer waarnemingen dan vijf per jaar zijn. Ook heb ik vorig jaar veel meldingen uit Winterswijk voorbij zien komen. Ik vermoed dat in het Winterwijkse nog wel een levensvatbare populatie kan zitten, maar dat weet ik dus niet. Het zijn wel echte zwervers en daarom is het mogelijk dat je deze soort ook gewoon in je tuin kunt zien.

Keizersmantel

Begin maart werd de nieuwe rode lijst van bedreigde dagvlinders door de Vlinderstichting bekend gemaakt. Het goede nieuws is dat de keizersmantel niet meer op de lijst voorkwam. Ik snap dat wel, want ik heb vorig jaar tientallen keizersmantels bijna tegelijk gezien, natuurlijk weer in Winterswijk.

Wilt u deze soort ook een keer zien, ga dan mee met de IVN wandeling in juli. Als het mooi weer is zien we de keizersmantel gegarandeerd, net als de kleine ijsvogelvlinder. Deze laatste soort komt trouwens nog wel voor op de rode lijst.

Kopij

Heeft u een aardig natuurmoment beleefd, dat u wilt delen met anderen, stuur dan in voor de volgende Genti-aan uiterlijk 15 juli 2019!

Op bladzijde3 ziet u hoe.

Agenda

Zaterdag 13 april KNNV Oost-Achterhoek

Plantenexcursie in de voorjaarsbossen bij Wüllen (D).
Vertrek 09.30 uur De Storm, Haitsma Mulierweg 11, 7101 BX Winterswijk.

Zondag 14 april IVN NMA

Wandeling op Landgoed Suderas in Vierakker, nabij Wichmond.
Aanvang: 14.00 uur.
Startplaats: CR Ludgerusgebouw, Vierakkersestraatweg 37, 7233 SH Vierakker.

Zaterdag 20 april KNNV Oost-Achterhoek

Floron, plantenexcursie in de bossen van Wichmond.
Vertrek 10.00 uur Station Zutphen noordzijde.

Zondag 21 april 2019 IVN/KNNV Oost-Achterhoek

Wandeling Nationaal Landschap Winterswijk.
Aanvang: 14.00 uur.
Startpunt: Watermolen Berenschot, Wooldseweg 74, 7108 AB Woold.

Zaterdag Koningsdag 27 april KNNV/IVN Oost-Achterhoek

Plantenwerkgroep. Voorjaarsflora Heksenbos.
Aanvang: 14.00 uur.
Startpunt: Bij de ingang naar de achterste steengroeve, hoek Steengroeveweg en Wesselerweg in Winterswijk.
OPGAVE VERPLICHT

Woensdag 8 mei IVN/KNNV Oost-Achterhoek

Thema-avond: Gidsgesteenten.
Aanvang: 20.00 uur.
Locatie: De Huve, Grotestraat 52, 7151 BD Eibergen.
Entree: € 5,00 (leden IVN/KNNV € 3,00).

Zondag 12 mei IVN NMA

Wandeling langs het Kienveen.
Aanvang: 14.00 uur.
Startpunt: Hoek Lochemseweg-Oude Vordenseweg Lochem.

Zondag 12 mei KNNV Oost-Achterhoek

Excursie naar het Pinetum de Belten bij Vorden.
Aanvang: 13.30 uur.
Vertrek 13.30 uur bij het VVV kantoor, Mevr. Kuipers-Rietbergplein 1, 7101 DD Winterswijk.

Zaterdag 18 mei 2019 KNNV Oost-Achterhoek

Floron, plantenexcursie naar de IJsseluiterswaarden bij Cortenoever.
Vertrek 10.00 uur station Zutphen noordzijde.

Zondag 19 mei IVN/KNNV Oost-Achterhoek

Wandeling: Rammelen langs de Ramsbeek.
Aanvang: 14.00 uur.
Startpunt: Parkeerplaats Kerkloolaan, Eibergen.

Zaterdag 25 mei 2019 KNNV/IVN Oost-Achterhoek

Plantenwerkgroep kijkt naar grassen, zeggen en russen.
Aanvang: 14.00 uur.
Locatie: "Tokke Wekke" nabij de Oude Leerinkbeek, Meenweg 2, Beltrum.

Woensdag 12 juni KNNV/IVN Oost-Achterhoek

Thema-avond: De oehoe in de Achterhoek.
Aanvang: 20.00 uur.
Locatie: Zonnebrinkkerk, Zonnebrink 61, 7101 NB Winterswijk.
Entree: € 5,00 (leden IVN/KNNV € 3,00).

Donderdag 13 juni IVN NMA

Wandeling landgoed Beekvliet nabij Borculo.
Aanvang: 19.00 uur.
Startpunt: Bij het witte huis "Jachtschut", Borculoseweg, halverwege Borculo en Barchem (IVN borden).

Zondag 16 juni IVN/KNNV Oost-Achterhoek

Wandeling: Vogels.
Aanvang: 14.00 uur.
Startpunt: Parkeerplaats achter kerkje Zwillbrock.

Woensdag 26 juni IVN/KNNV Oost-Achterhoek

Wandeling: Als de avond valt.
Aanvang: 19.00 uur.
Startpunt: Banninkdijk/Haartseweg, Aalten.

Zaterdag 6 juli 2019 KNNV Oost-Achterhoek

Floron plantenexcursie. Nieuwe natuurontwikkeling bij het Nonnenven in Kotten.
Vertrek: 10.00 uur station Winterswijk.

Zondag 14 juli IVN NMA

FIETSTOCHT langs de Berkel.
Aanvang: 14.00 uur. Duur drie uur met onderweg koffie.
Startpunt: Café Zonnebloem, Zutphenseweg 103, 7241 SC Lochem.

Zondag 21 juli IVN/KNNV Oost-Achterhoek

Wandeling: Fladder weg vlinders.
Aanvang: 14.00 uur.
Startpunt: Oude Steengroeve, Adamskampweg, Winterswijk.

Donderdagavond 15 augustus IVN NMA

Vleermuizen op Hackfort.
Aanvang: 20.00 uur.
Startpunt: Parkeerterrein Hackfort.

Zondag 18 augustus IVN Oost-Achterhoek

Wandeling: Kraanvogels.
Aanvang: 14.00 uur.
Startpunt: Maneschijnweg, Vragender.

Zie ook de actuele agenda's op:

www.ivn.nl/oost-achterhoek
www.knnv.nl/oost-achterhoek
www.ivn.nl/afdeling/noord-midden-achterhoek

BURO @ LLOU

TUIN & LANDSCHAPSONTWERP

- Tuinontwerp voor particulieren, instellingen en bedrijven.
- (Her)inrichting van boerenerven.
- Landschapsplannen.
- Cursussen.
- Advies.

www.burocollou.nl

Buro Collou is een **ontwerpbureau** dat zowel grootschalig als kleinschalig werkt. Grootschalig in de vorm van bijvoorbeeld **landschapsplannen** en kleinschalig in de vorm van **tuinen** voor particulieren en instellingen.

Natuur en milieu zijn in alle gevallen belangrijk voor de ontwerpkeuzes.

Streekeigen beplanting, landschappelijke context en duurzame materialen zijn het uitgangspunt.

Buro Collou maakt (her)inrichtingsplannen voor boerenerven, bijvoorbeeld in het kader van functieverandering, waarbij het streekeigen karakter van huis en erf voorop staat.

Looweg 10 7152AL Eibergen 0545-479765 jac@burocollou.nl

www.burocollou.nl

Buro Collou is aangesloten bij vereniging 'Wilde Weelde' vakgroep natuurrijke omgeving.

Buro Collou draagt het IVN een warm hart toe.

